

Je moet je leven veranderen – Peter Sloterdijk

door Carel Peeters

De energie van onvolmaaktheid

In 1907 zag de Duitse dichter Rainer Maria Rilke in het Louvre een van de beroemde gehavende beelden die ons uit de Klassieke Oudheid zijn overgeleverd: de torso van Apollo. Hij schreef er een gedicht over waarin hij zich voorstelt wat aan het beeld ontbrak. Wat er rest van het lichaam is voor hem genoeg om zich het volmaakte geheel voor te kunnen stellen. De torso ‘gloeit als een kandelaar’. Het zien van het onvolkomen lichaam, dat desondanks volmaaktheid uitstraalt, roept het verlangen op om zijn leven te verbeteren en te veranderen. Het is alsof hij zijn eigen onvolmaaktheid er in ziet. Het spoort hem aan om zichzelf aan te pakken. ‘Du musst dein Leben ändern’ luidt de laatste zin van het gedicht.

Wereldwijde crisis

Gedichten zijn vrij zwevende suggesties over het bestaan. Ze kunnen voor alles gebruikt worden, als het maar vruchtbaar is. Vandaar dat Peter Sloterdijk het gedicht van Rilke, en speciaal de laatste zin, kon gebruiken voor zijn nieuwe boek *Je moet je leven veranderen*. Met onmiskenbaar vernuft weet hij het in te zetten om de strekking van zijn boek te verduidelijken én tegelijk een poëtische glans te geven. Hij pleit in het boek voor het veranderen van het leven, maar om heel andere redenen dan Rilke. Rilke wilde zichzelf veranderen, om in alles beter te worden. Een beter dichter, een beter mens.

Sloterdijk gebruikt ‘Je moet je leven veranderen’ niet direct als een aansporing die betrekking heeft op het persoonlijke leven. Hij wendt de zin allereerst voor iets veel groters aan. Hij maakt er een, wat hij noemt, wereldwijde ‘absolute imperatief’ van: een noodzakelijk geworden universele gebiedende wijs omdat het zo met de wereld niet verder kan. De wereld, wij allemaal, moeten ons leven veranderen. Het gebod tot

verandering komt niet van een regering, niet van een president of een dictator, het komt van 'de wereldwijde crisis' zelf. Dat is de autoriteit die het zegt. Die verandering is nodig, omdat 'de blinde en grenzeloze uitbuiting van de natuurlijke hulpbronnen' anders onvermijdelijk leidt tot een wereldwijde catastrofe.

Torso van Apollo

Ook al zijn er genoeg mensen die weten dat de ecologische crisis voortschrijdt, de meeste leven in het rijke Westen nog in wat Sloterdijk eerder een 'kristalpaleis' noemde. In dat veilige paleis zitten de mensen ondergedoken in 'een absolute frivoliteitscultuur' waarin de stem van de werkelijkheid niet meer gehoord wil worden. Er heeft zich de laatste tijd een 'ontwerkelijk' voltrokken waardoor 'de verwende westerse mens' nu richting- en stuurloos ronddobbert. Zijn realiteitszin is tot het minimum gezakt.

Met Je moet je leven veranderen maakt Sloterdijk een sprong in zijn filosofische ontwikkeling: van sarcastisch, soms bombastisch en gevaarlijk denkend analyticus, naar de cassandra van de wereldwijde catastrofe en de profeet van de grootscheepse verandering. Volgens Sloterdijk wordt het weer tijd voor een 'grootse ethiek', een kosmopolitische ethiek, geldig voor iedereen en overal. Er moeten nieuwe waarden komen, een nieuwe moraal, nieuwe omgangsvormen. Er moet een 'nieuwe ernst' ontstaan, het gaat om een 'Umwendung der Seele', te vergelijken met eerdere grote spirituele omwentelingen in de geschiedenis.

Peter Sloterdijk: geen sarcastisch, soms bombastisch en gevaarlijk
denkend analyticus meer

Deze nieuwe profetenjas rond Sloterdijks schouders is één kant van Je moet je leven veranderen. Een andere kant is de betekenis van de torso van Apollo in zijn betoog. De torso is voor Sloterdijk een metafoor voor de onvolmaaktheid van alles. Maar juist die onvolmaaktheid beschouwt hij als een aansporing tot vervolmaking en tot grootse ambities. Hij heeft een hekel aan 'standaardperfectie' ontwikkeld en beweert zelfs dat wij de laatste decennia 'zijn verdoofd en geplunderd door het gezwets van onberispelijke lichamen'. Als voorbeeld en metafoor voor de creatieve

energie die onvolmaaktheid kan opwekken, geeft hij het levensverhaal van Carl Hermann Unthan (1848-1929), de violist zonder armen die met zijn voeten superieur viool ging spelen.

De onvolmaaktheid en ‘invaliditeit’ van de mens zorgt volgens Sloterdijk voor ‘verticale spanning’ in mensen. Die spanning maakt dat ze altijd naar het hogere streven, ‘hoe dat er ook uitziet’. Ook al is die onvolmaaktheid in iedereen gegeven, na de Tweede Wereldoorlog is die verticale spanning geleidelijk ernstig teruggelopen en kwamen we zelfs terecht in een cultuur die door horizontaliteit werd beheerst: de cultuur waarin iedereen gelijk moest zijn. Dat heeft geleid tot die ‘ontwerkelijkheid’ en de lege frivoliteit die heerst in de populaire cultuur. Sloterdijk wil breken met die horizontaliteit. Hij wil een niet-autoritaire verticaliteit.

Üben, üben, üben

In Je moet je leven veranderen brengt Sloterdijk, zoals in al zijn boeken, herhaaldelijk Nietzsche ter sprake. Dit keer omdat hij Nietzsches übermensch leent om hem te gebruiken als personificatie van de dynamiek en de energie die zit in iemand die hogerop wil: die meer wil weten, beter wil weten, dieper wil graven, grotere prestaties wil leveren, meer kan verduren, meer uithoudingsvermogen toont, meedogenlozer voor zichzelf is. Om dit meer en beter te bereiken, is oefening nodig, ‘üben, üben, üben’, zoals Sloterdijk schrijft. De mens is een oefenbeest, in staat zichzelf te dressereren. Je moet je leven veranderen is ook een handboek voor ‘antropotechniek’, de techniek om mens te zijn. Door te oefenen kan hij zich ook bewust worden van de ‘wereldwijde crisis’, en zich inzetten voor de ‘grootse ethische revolutie’ die volgens Sloterdijk nodig is.

Omdat Sloterdijk in metaforen en hele of halve abstracties denkt, is Je moet je leven veranderen geen kristalpaleis van transparantie. Wonderlijke woordclusters zijn weer niet van de lucht. Maar daar staat tegenover dat het boek een verrassende en overtuigende rehabilitatie is van de cultuur van de ambitie. Van het beter en het hoger.

Vertaling Hans Driessen, Boom, 510 p., € 39,90